

DR. H. C. D. DE WIT **het genus *Cryptocoryne* 1**

*Het geslacht *Cryptocoryne* geniet bij de aquariumliefhebbers een bijzondere populariteit en, al zullen we hier moeten oppassen voor overdrijving en eenzijdigheid, het is begrijpelijk. Vele *Crypto's* zijn ideale aquariumplanten. De redactie heeft dan ook graag het aanbod van dr. de Wit aanvaard een uitgebreide artikelenserie te publiceren, waarin het geslacht *Cryptocoryne* van alle kanten zal worden bekeken, zowel de algemene aspecten, die voor het aquarium van belang zijn, als de tot op heden geïmporteerde soorten. Dr. de Wit is in de gelegenheid geweest een grondige studie te maken van deze materie en het is ons dan ook een genoegen hier het eerste artikel te brengen.* Redactie

Inleiding: geschiedenis en voorkomen

Het is mijn bedoeling in 'Het Aquarium' in een reeks publicaties over *Cryptocoryne* de resultaten, die ik in de loop van enige jaren heb verzameld en die voor aquariumliefhebbers van belang kunnen zijn, te vermelden. Deze gegevens sproten in belangrijke mate voort uit het kweken der planten. Ik had en heb vele soorten in cultuur en slaagde erin een aantal tot bloei te brengen, waardoor veel onopgeloste kwesties tot klaarheid werden gebracht. Dit bestuderen van levende *Cryptocorynes* is, op zichzelf, niet voldoende. Het moet worden aangevuld met de studie van herbariummateriaal (in het wild verzamelde en daarna gedroogde planten) en van de bestaande literatuur. Laat ik als eerste resultaat mogen vaststellen, dat zonneklaar is aangetoond, dat in gevallen als van *Cryptocoryne* de studie van herbariummateriaal alleen, zonder aanvulling met gegevens, die slechts aan de levende plant te zien zijn, gedoemd is aan vele gebreken te lijden. Herbariumstudie alleen is even onvolkomen als studie der levende planten alleen; dit geldt, zoals gezegd, voor plantengroepen als *Cryptocoryne*. In andere gevallen kan dit anders zijn. Resultaat: de systematiek van *Cryptocoryne* kan alleen worden verhelderd en opgebouwd op grond van zowel studie van levend als van dood materiaal.

Alvorens een poging te doen het genus *Cryptocoryne* te omgrenzen en iets over de historie van die groep soorten te zeggen, wil ik bepaald de medewerking vermelden die ik van de heer Legro heb ondervonden. Het Laboratorium voor Plantensystematiek en -Geografie der Landbouwhogeschool te Wageningen vormt vooral de bron voor de nu volgende publicaties — die allereerst op de

systematiek betrekking hebben. Ir. Legro, werkzaam in het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt der Landbouwhogeschool, bestudeert vooral de beste kweekmethoden, de reacties der planten op verschillende uitwendige omstandigheden en de erfelijke achtergrond (chromosomenonderzoek). Het lijdt geen twijfel of t.z.t. zal daar meer over bekend worden gemaakt. Uit deze samenwerking is ook voor mijn onderzoek zoveel goeds voortgekomen, dat dit even vermeld moest worden. Daarnaast zou ik nog vele andere helpers moeten noemen, maar ik moet volstaan met de heren H. van Bruggen te Amsterdam en A. Blass te München, Mej. I. Zewald, verbonden aan het Laboratorium voor Plantensystematiek, maakte de tekeningen en assisteerde mij bij allerlei kwesties.

De naam *Cryptocoryne* werd voorgesteld door Dr. Johann Baptist Fischer. Deze jong gestorven zoöloog was als adjunct aan het Rijksherbarium verbonden en maakte zich zeer verdienstelijk door in september 1830, tijdens de Belgische opstand, de plantencollecties naar Leiden over te brengen onder vrij benarde omstandigheden. Fischer is evenwel niet als botanisch systematicus werkzaam geweest en liet na, de naam, die hij deze groep soorten in de familie der Aronskelkachtigen (*Araaceae*) had toegedacht, behoorlijk te publiceren. Weliswaar verscheen de naam 't eerst in druk door toedoen van anderen, die in handschrift Fischers voorstel hadden gevonden, maar de eerste geldige publicatie bleef voorbehouden aan H. Wydler. Dat was een Zwitsers plantkundige, die in die jaren verbonden was aan de beroemde botanische tuin te St. Petersburg (thans Leningrad). Hij omschreef het genus in een artikel, dat in 1830 in het Duitse tijdschrift 'Linnaea' verscheen. Zodoen-

Een fraai *Crypto-hoekje*
 Kleuropname J. J. van Raam

de schrijven we, als we de correcte naam compleet en precies willen vermelden, '*Cryptocoryne* Fischer ex Wydler.

Na 1830 werden ruim 60 namen gegeven aan planten, die men als vertegenwoordigers van nog niet eerder beschreven soorten *Cryptocoryne* aanzag. Omdat men bijna altijd uitging van gedroogd materiaal en vaak geen vaag besef had van de

variatie-wijdte der kenmerken, werd een aantal soorten ten onrechte als 'nieuw' beschouwd. Bovendien bracht deze handelwijze de latere systematici soms in grote moeilijkheden omdat het exemplaar waarop de beschrijving der veronderstelde soort gebaseerd was, totaal onvoldoende was voor een juist begrip, of zelfs niet eens bewaard bleef. Wanneer men nu een overzicht pooft

samen te stellen van het gehele genus — men gebruikt in plaats van het woord 'genus' ook wel het woord 'geslacht', maar dit vermijd ik liever vanwege de tweeledige betekenis van deze laatste term — moeten besluiten genomen worden omtrent de ware situatie, d.w.z. welke geldig gepubliceerde naam nu eigenlijk een goede soort aanduidt en welke niet, welke naam de geldige is voor elke soort, die blijkt te bestaan, en ten slotte hoe men de soorten onderling kan onderscheiden. In het verdere verloop van mijn beschouwingen zal ik u meermalen met deze kwesties in kennis moeten brengen. Het zal blijken, dat van de ruim zestig namen er een vrij groot aantal moeten vervallen, maar ook dat nog allerlei soorten onontdekt ('niet beschreven') zijn. Dit is eigenlijk wel te verwachten, want *Cryptocorynes* groeien bijna altijd in oerbos, als kleine kruidachtige planten, half of geheel ondergedoken soms en gewoonlijk onopvallend in de groene bladmassa's van de ondergroei langs rivieroeveren of watertjes. Dat zijn groeiplaatsen, die nog allerlei geheimen verbergen en waar zeker nog enige 'nieuwe' *Cryptocoryne*-soorten te vinden zijn. Toch is het wel zeker geworden dat *Cryptocorynes* alleen in tropisch Z.O.-Azië voorkomen. Dus in India, Ceylon, Thailand, Burma en zelfs in de zuidelijkste delen van China, verder in de Philippijnen, in geheel Indonesië (Borneo b.v. is heel rijk aan *Cryptocorynes*!) en het Maleise schiereiland, op Java, de kleine Soenda Eilanden en Nieuw Guinea is het aantal soorten verrassend gering.

Verspreidingsgebied van Cryptocoryne

